

**საქმიანობის საყოველთაო
თავისუფლების დაცული სფეროს
განმარტება საქართველოს
საკონსტიტუციო სასამართლოს
პრაქტიკაში**

I. შესავალი

სახელმწიფოს მხრიდან განხორციელებული ნებისმიერი ქმედება, რომელიც გარკვეულწილად ზღუდავს პირის აბსოლუტურ ავტონომიურობას ან საზოგადოებასთან ურთიერთობას აქცევს შეზღუდვის ფარგლებში, დაკავშირებულია საკუთარი პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლებასთან.¹ აღნიშნული კონსტიტუციური უფლება იცავს ისეთ ურთიერთობებს, რომელიც არ ექცევა საქართველოს კონსტიტუციის სხვა დებულებების დაცვის სფეროში.² პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლება, შინაარსობრივი თვალსაზრისით, ერთ-ერთი ყველაზე მოცულობითი ნორმაა, რომელიც, თავის მხრივ, ორ არსებით კომპონენტად – ზოგად პიროვნულ უფლებად და საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლებად იყოფა.³

კონსტიტუციის სულისკვეთების თანახმად, თითოეული უფლების დაცული სფერო მხოლოდ კონკრეტულ კონსტიტუციურ ნორმაში უნდა იქნეს ამოკითხუ-

* სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტის დოქტორანტი, LL.M. zu Köln, ადვოკატი. ORCID: 0009- 0007-4845-1264.

¹ კოპალეიშვილი მ., პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლების შემავსებელი ბუნება და უფლებაში ჩარევის კონსტიტუციურობის შემომწმების სტანდარტი საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს სამართალწარმოების პრაქტიკაში, ნიგნში: პირველი ქართული კონსტიტუცია: 100 წელი, ნ. ჭილაძის რედაქტორობით, თბილისი, 2021, 89.

² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 4 თებერვლის №2/1/536 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები – ლევან ასათიანი, ირაკლი ვაჭარაძე, ლევან ბერიანიძე, ბექა ბუჩაშვილი და გოჩა გაბოძე საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის წინააღმდეგ“, II-55.

³ საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი, თავი მეორე, საქართველოს მოქალაქეობა. ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი, პ. ტურავას რედაქტორობით, თბილისი, 2013, 91.

ლი.⁴ მიუხედავად იმისა, რომ შესაძლებელია ერთი და იგივე სამართლებრივი ურთიერთობა საქართველოს კონსტიტუციის სხვადასხვა უფლებით დაცულ სფეროში მოიაზრებოდეს და განსხვავებული კონსტიტუციური უფლებებით დაცული სფეროები ფარავდეს კიდევ ერთმანეთს, არსებითად მნიშვნელოვანია, უფლებებს შორის მკაფიო მიჯნის გავლება, წინააღმდეგ შემთხვევაში, უფლებათა არაეფექტიანად რეალიზების რისკი იზრდება.⁵ საკუთარი პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლების მნიშვნელობა სხვა უფლებების უზრუნველყოფის კონტექსტში დავას არ იწვევს, ისევე, როგორც მისი შინაარსის და დაცული სფეროს ამომწურავად განსაზღვრის პრაქტიკული შეუძლებლობა.⁶ ამავდროულად, აღნიშნული უფლება არსებითად დაკავშირებულია არაერთ სხვა კონსტიტუციურ უფლებასთან⁷ და შეიძლება ითქვას, რომ თავის თავშიც კი აერთიანებს ორ, ფაქტობრივად კონსტიტუციური უფლების ტოლფას უფლებრივ კომპონენტს.⁸ ყოველივე აღნიშნულისა და იმის გათვალისწინებით, რომ საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკა ამ მიმართულებით ჯერ კიდევ განვითარება-ფორმირების ეტაპზეა, ხოლო ბოლო ერთი წლის განმავლობაში ათამდე ნორმატიული აქტია გასაჩივრებული მითითებულ კონსტიტუციურ უფლებასთან სავარაუდო შეუსაბამობის გამო, მნიშვნელოვანია, როგორც არსებული პრაქტიკის კვლევა-შეფასება, უფლების შემადგენელი კომპონენტების იდენტიფიცირება და სხვა უფლებით დაცული სფეროებიდან გამიჯვნა, ასევე, გარკვეული კრიტიკული ანალიზი და აღნიშნულით, სამომავლოდ განსავითარებელი პრაქტიკის ჩამოყალიბების ხელშეწყობა.

სტატიის მიზანია ქართულ სამეცნიერო ლიტერატურაში „საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლებად“⁹ მოხსენიებული საკუთარი პიროვნების თავისუფა-

⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 14 აპრილის №3/2/588 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები – სალომე ქინკლაძე, ნინო კვეციანიძე, ნინო ოდიშარია, დაჩი ჯანელიძე, თამარ ხითარიშვილი და სალომე სებისკვერაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-12.

⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 20 დეკემბრის №1/7/561,568 საოქმო ჩანანერი საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე იური ვაზაგაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-11.

⁶ კუბლაშვილი კ., ძირითადი უფლებები, თბილისი, 2008, 98.

⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 9 თებერვლის N1/2/622 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ედიშერ გოდუაძე საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის წინააღმდეგ“, II-14.

⁸ Schmidt R., Grundrechte-sowie Grundzüge der Verfassungsbeschwerde, 12. Auflage, 2010, Rn. 246; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2020 წლის 24 დეკემბრის №ას-1114-2020 განჩინება.

⁹ გერმანულ სამეცნიერო ლიტერატურაში აღნიშნული უფლების შინაარსი გადმოცემულია სიტყვებით – „მოქმედების საყოველთაო თავისუფლებით“, რომელიც უფრო მართებული და უფლების შინაარსის უკეთ გამომხატველია, თუმცა, ვინაიდან ქართული სამეცნიერო ლიტერატურისთვის შესაბამისი ტერმინი უცხოა, ამ სტატიის ფარგლებში გამოყენებული იქნება „საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლება“.

ლი განვითარების უფლების არსებითი უფლებრივი კომპონენტის იდენტიფიცირება და სხვა კონსტიტუციურ უფლებებთან კავშირის წარმოჩენა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს არცთუ მდიდარი პრაქტიკის ანალიზის საფუძველზე. აღნიშნული გარკვეულ სიცხადეს შეიტანს შესაბამისი ადრესატების მიერ უფლების სწორად აღქმაში და დაეხმარება სასამართლოს, სამომავლოდ განსავითარებელი პრაქტიკის სწორად წარმართვაში.

II. საკუთარი პიროვნების განვითარების უფლების შინაარსი

1. საკუთარი პიროვნების თავისუფალი განვითარების ზოგადი ნაწილი

საკუთარი პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლების¹⁰ არსი იმაში მდგომარეობს, რომ კონსტიტუციურ უფლებათა სისტემის დაცულ სფეროთა მიღმა არ დარჩეს ცხოვრებისა და პიროვნების აქტიურობის ის ასპექტები, რომლებიც შესაძლებელია არ მოექცეს სხვა უფლებებით დაცულ სფეროში. აღნიშნული უფლება უზრუნველყოფს პიროვნების თავისუფალი განვითარების ისეთ კომპონენტებს, რომლებიც გამოირიცხება სხვა ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვის სფეროდან.¹¹ უფლების შინაარსით პრაქტიკაში უზრუნველყოფილია ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების ამომწურავად და უხარვეზოდ დაცვა, რომელიც არ ტოვებს კონსტიტუციის დაცვის მიღმა არცერთ მოქმედებას. ამავდროულად, მისი დაცვის არეალი არ არის სპეციფიკური ასპექტებით შეზღუდული.¹²

საფუძვლიანია მოსაზრება, რომ საკუთარი პიროვნების განვითარების თავისუფლება ადამიანის ღირსების ხელშეუვალობასთან ერთად, ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი და თავისი არსით, მოცულობითი უფლებაა.¹³ ის მიჩნეულია ადამიანის უფლებათა რეალიზების ფუნდამენტად, რადგან მისით გარანტირებულია ადამიანის ცხოვრების დამოუკიდებლად წარმართვის თავისუფლება საკონსტიტუციოსამართლებრივი წესრიგის ფარგლებში.¹⁴ საკუთარი პიროვნების

¹⁰ საქართველოს კონსტიტუციის მე-12 მუხლი: ყველას აქვს საკუთარი პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლება.

¹¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 4 თებერვლის №2/1/536 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები – ლევან ასათიანი, ირაკლი ვაჭარაძე, ლევან ბერიანიძე, ბექა ბურაშვილი და გოჩა გაბოძე საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის წინააღმდეგ“, II-57.

¹² Lothar M., Morlok M., Grundrechte, 4. Auflage, Nomoslehrbuch Baden-Baden, 2014, Rn. 435.

¹³ კუბლაშვილი კ., ძირითადი უფლებები, თბილისი, 2008, 98.

¹⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 9 თებერვლის N1/2/622 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ედიშერ გოდუაძე საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის წინააღმდეგ“, II-12.

თავისუფალი განვითარების უფლება ხშირად მოიცავს არაერთგვაროვან უფლებრივ კომპონენტებს, რაც არაკოლექტიურ შეფასებას საჭიროებს.¹⁵

პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლებაში მოიაზრება ადამიანის თვითგამორკვევისა და ავტონომიურობის უფლება, სადაც ინდივიდუალიზმის ხარჯზე გამოკვეთილია ადამიანის არსი და მისი სხვებისგან განმასხვავებელი ნიშნები.¹⁶ უფლება უდავოდ გულისხმობს პიროვნების მოქმედების ზოგად თავისუფლებას, სადაც სრულყოფილი განვითარებისათვის გადამწყვეტია გარე სამყაროსთან სხვისი ზემოქმედების გარეშე ურთიერთობის განსაზღვრის თავისუფლება, რაც შესაძლებელია გამოხატულ იქნეს სხვადასხვა ფორმაში.¹⁷ პრაქტიკაში აღნიშნული უფლება სუბსიდიარობის პრინციპის საფუძველზე გამოიყენება, რა დროსაც, უპირველეს ყოვლისა, ფასდება, კონკრეტული შემთხვევა რამდენად ექცევა სხვა სპეციალური კონსტიტუციური უფლების დაცვის სფეროში და თუ არა, მხოლოდ მაშინაა შესაძლებელი ამ უფლებით სარგებლობა შესაბამისი სუბიექტების მიერ.¹⁸

2. საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლება

საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლების შინაარსის სწორად აღსაქმელად ის განხილულ უნდა იქნეს უშუალოდ პიროვნული განვითარების ზოგადი უფლებისგან განცალკევებულად, ქვეკომპონენტად და დახასიათდეს, როგორც პირის ნებისმიერი ქმედება და საქმიანობა, რომელიც სხვა კონსტიტუციური უფლებებით დაცული სფეროების გარდა, არ ხვდება ასევე ზოგადი პიროვნული უფლებით დაცულ სფეროშიც კი.¹⁹

ნიშანდობლივია, რომ გერმანულ სამართალში „მოქმედების საყოველთაო თავისუფლებით“ ცნობილი „საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლების“ ცალკე კომპონენტად გამოყოფის კრიტიკოსები მის უფრო ვიწრო, სიტყვასიტყვითი ფორმულირების ფარგლებში განმარტებას და პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლებით შემოსაზღვრასაც ემხრობიან.²⁰ საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლებაში მოიაზრება არა მარტო საქმიანობად შეფასებული ქმედება, არამედ ნებისმიერი სხვა ქცევაც, რომელიც ვერ იქნება კონკრეტული საზღვრე-

¹⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 4 თებერვლის №2/1/536 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები – ლევან ასათიანი, ირაკლი ვაჭარაძე, ლევან ბერიანიძე, ბექა ბუნაშვილი და გოჩა გაბოძე საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის წინააღმდეგ“, II-67.

¹⁶ იქვე, II-54.

¹⁷ იქვე, II-55.

¹⁸ Schmidt R., Grundrechte-sowie Grundzüge der Verfassungsbeschwerde, 12. Auflage, 2010, Rn. 249.

¹⁹ კუბლაშვილი კ., ძირითადი უფლებები, თბილისი, 2008, 98.

²⁰ Lothar M., Morlok M., Grundrechte, 4. Auflage, Nomoslehrbuch Baden-Baden, 2014, Rn. 437.

ბით შემოფარგლული და ბუნებრივია, გამოირჩევა მრავალფეროვნებით, მათ შორის, შესაძლებელია მოიაზრებოდეს საზოგადოებრივი ობიექტებით სარგებლობა (ქუჩა, სკვერი, დასასვენებელი ზონა), სახელმწიფოს ტეროტორიის დაცვა თუ უკან დაბრუნება, საზოგადოებრივ გაერთიანებების წევრობა, მეცნიერებისა თუ ხელოვნების პროგრესული მიღწევების ათვისება, გარიგების დადების და სახელშეკრულებო თავისუფლება²¹, ნადირობა, ყოველდღიური საჭიროებების დაკმაყოფილება, ნებისმიერი სახის მოთხოვნილებების რეალიზებისკენ სწრაფვა, საგანმანათლებლო საქმიანობაში ჩართვა და ა.შ.²² უფლების დაცვის სფეროში შესაძლებელია მოექცეს მოწყალეების მიღება, თუ ის არაა განპირობებული რელიგიური მოტივით და არაა დაცული რელიგიის თავისუფლებით.²³ საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლება გამოიხატება აქტიურ ქმედებასა და უმოქმედობაშიც, სადაც უზრუნველყოფილ უნდა იქნეს პირის თავისუფლება სახელმწიფო ჩარევისაგან. ამასთან, მისი შინაარსის ამომწურავად ჩამოყალიბება ფაქტობრივად შეუძლებელია.²⁴

აღნიშნული კონსტიტუციური უფლება ქმნის პირის მიერ სხვისი ჩარევის გარეშე საკუთარი იდენტობის, ცხოვრების წესის უზრუნველყოფის გარანტიას, როგორც ინდივიდუალურად, ასევე, სხვებთან ურთიერთობის დამყარების მეშვეობით, განურჩევლად ურთიერთობათა სტილისგან. უფლების ქვეშ მოიაზრება ასევე უშუალოდ პირის მორალური, სოციალური, ინტელექტუალური, ინტიმური სფეროს, საკუთარი სქესის, ორიენტაციის თუ ნებისმიერი სხვა, პიროვნული ინტერესების დაკმაყოფილების უზრუნველყოფის შესაძლებლობა.²⁵

საინტერესოა, რომ საჯარო სამსახურში მოხელედ მიღების მზღუდავი ნორმა, რომელიც ითვალისწინებს ნარკოლოგიური შემონმების ცნობის წარდგენის ვალდებულებას, არ მოექცა პიროვნული თავისუფლების უფლებით დაცულ სფეროში მეტწილად შრომითი საქმიანობის მარეგულირებელი ბუნების გათვალისწინებით.²⁶ თუმცა, ლოგიკური იქნებოდა, შემთხვევა შეფასებუ-

²¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2020 წლის 24 დეკემბრის №ას-1114-2020 განჩინება.

²² საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი, თავი მეორე, საქართველოს მოქალაქეობა, ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი, პ. ტურავას რედაქტორობით, თბილისი, 2013, 103.

²³ იქვე, 99.

²⁴ კუბლაშვილი კ., ძირითადი უფლებები, თბილისი, 2008, 98.

²⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 4 თებერვლის №2/1/536 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები – ლევან ასათიანი, ირაკლი ვაჭარაძე, ლევან ბერიანიძე, ბექა ბუჩაშვილი და გოჩა გაბოძე საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის წინააღმდეგ“, II-56.

²⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2021 წლის 16 დეკემბრის N1/14/1618 საოქმო ჩანაწერი საქმეზე, „მარინე კაპანაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-8.

ლიყო საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლების დაცულ სფეროში ჩარევად, რადგან სხვაგვარად ილუზორულად იქცევა კონკურსში მონაწილეობის თავისუფლების არსი.

ზოგადად შეიძლება ითქვას, რომ ნებისმიერი აქტივობა, რომელიც კონსტიტუციურ წინაპირობებთან²⁷ შეუსაბამობის გამო ვერ ექცევა სპეციალური უფლებით დაცულ სფეროში, უნდა მოხვდეს სწორედ მოქმედების (საქმიანობის) საყოველთაო თავისუფლების დაცვის არეალში, თუმცა ასეთ შემთხვევებში ჩარევა უფრო მარტივად გამართლებადი იქნება.

III. უფლებით დაცულ სუბიექტთა წრე და შეზღუდვის ფარგლები

დემოკრატიულ საზოგადოებაში სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპი განაპირობებს მმართველობის შეზღუდვას და ძირითადი უფლებებისა და თავისუფლებების უპირობო რეალიზებას.²⁸ პიროვნების განვითარების თავისუფლების პარალელურად, სახელმწიფო ვალდებულია დაიცვას სხვათა კონსტიტუციური უფლებები, რაც უფლების საკონსტიტუციოსამართლებრივ ფარგლებში შეზღუდვის დასაშვებობაზე მეტყველებს.²⁹ მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს კონსტიტუციით არ არის დადგენილი ამ უფლების შეზღუდვის უშუალო წესი, ის არ განეკუთვნება აბსოლუტურ კონსტიტუციურ უფლებათა რიცხვს და ექვემდებარება შეზღუდვას სხვათა უფლებების და მნიშვნელოვანი საზოგადოებრივი ინტერესების დაცვის მოტივით.³⁰ სახელმწიფო აღჭურვილია უფლებით, პროპორციულ ფარგლებში შეზღუდოს საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლება, როცა დასაცავია პატივისაღები საჯარო ინტერესი.³¹

²⁷ მაგ., უფლებები, რომლებიც მხოლოდ მოქალაქეებისთვის ქმნიან გარკვეულ გარანტიებს; ასევე, იარაღით შეკრების ან სამხედროების საჯაროდ შეკრება ვერ მოექცევა „შეკრების თავისუფლებაში“ და ა.შ.

²⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2013 წლის 11 ივნისის №1/3/534 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ტრისტან მამაგულაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-3.

²⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 4 თებერვლის №2/1/536 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები – ლევან ასათიანი, ირაკლი ვაჭარაძე, ლევან ბერიანიძე, ბექა ბუჩაშვილი და გოჩა გაბოძე საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის წინააღმდეგ“, II-65.

³⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 4 აგვისტოს №2/4/570 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ნუგზარ ჯაყელი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ II-13.

³¹ საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი, თავი მეორე, საქართველოს მოქალაქეობა, ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი, პ. ტურავას რედაქტორობით, თბილისი, 2013, 103.

ამავდროულად, საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლებით აღჭურვილია ყველა პირი, მათ შორის ბავშვები³², შშმ³³, უცხოელი და მოქალაქეობის არმქონე პირები³⁴, ქვეყანაში რეგისტრირებული კერძო სამართლის იურიდიული პირებიც კი³⁵; დაცვის სფეროდან გამოირიცხება გარდაცვლილი ფიზიკური პირი³⁶ და საჯარო სამართლის იურიდიული პირი, რომლის უმთავრესი ამოცანა საჯარო უფლებამოსილების განხორციელებაა³⁷. დაცულია აქტიური ქმედებისგან თავშეკავების უფლებაც, მათ შორის, თვითგამორკვევისა თუ ინფორმირებულობის კონტექსტში.³⁸ აღნიშნული თავისუფლება არ არის არც მხოლოდ ადამიანთან და არც მოქალაქეობრივ თუ სხვა კუთვნილებასთან დაკავშირებული. ეს მას საყოველთაო ხასიათს სძენს. სავარაუდოა, რომ სამეცნიერო ლიტერატურაში „საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლების“ დეფინიციის დამკვიდრება ამითაც იყოს განპირობებული.

IV. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს სამართლებრივი შეფასებები

1. სისხლისა და მისი კომპონენტების დონაცია

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკა არ გამოირჩევა პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლების ფარგლებში განხილული საქმეების მრავალრიცხოვნებით, თუმცა პრაქტიკაში არსებობს არაერთი განმარტება, რომელიც სახელმძღვანელო პრინციპიც კი შეიძლება გახდეს სამომავლოდ განსახილველ საქმეებში. სასამართლოს შეფასებით, საკუთარი პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლებით დაცულ სფეროში მოიაზრება ნებისმიერი დასაშვები მეთოდით პირის განვითარება და სწრაფვა, მათ შორის, თავისუფალი ნების ფარგლებში საზოგადოებისათვის სასარგებლო საქმიანობაში მონაწილეობის ისეთი ჰუმანურ აქტი, როგორცაა, სისხლისა და მისი კომპო-

³² იქვე, 91; შდრ., კილაძე ს., ტურავა პ., ბავშვის უფლებათა კოდექსის სახელმძღვანელო კომენტარები, თბილისი, 2021, 107-109.

³³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 8 ოქტომბრის №2/4/532,533 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ირაკლი ქემოკლიძე და დავით ხარაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, I-1-2.

³⁴ Schmidt R., Grundrechte-sowie Grundzüge der Verfassungsbeschwerde, 12. Auflage, 2010, Rn. 256.

³⁵ BVerfG, Urteil vom 26. Februar 2020 – 2 BvR 2347/15 -, Rn. 194.

³⁶ Schmidt R., Grundrechte-sowie Grundzüge der Verfassungsbeschwerde, 12. Auflage, 2010, Rn. 256.

³⁷ Ipsen J., Staatsrecht II, Grundrechte, 16. Auflage, München, 2013, Rn. 764.

³⁸ საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი, თავი მეორე, საქართველოს მოქალაქეობა, ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი, პ. ტურავას რედაქტორობით, თბილისი, 2013, 91-92.

ნენტების დონაცია, განსაკუთრებით კი ფინანსური დაინტერესების გარეშე განხორციელებული ასეთი ადამიანური სოლიდარობა და პირადი ზნეობრივი პრინციპით ნაკარნახევი ქმედებაში გამოხატული კავშირი გარესამყაროსთან. ამავდროულად, აღნიშვნის ღირსია, რომ სწრაფად პროგრესირებადი საზოგადოებისა და ტექნოლოგიების პირობებში, ქმედებათა მრავალფეროვნების თვალსაწიერი უფრო ფართოვდება პიროვნული განვითარებისათვის, რაც, თავის მხრივ, ბუნებრივად ართულებს ასეთ მოქმედებათა ამომწურავად განსაზღვრის ამოცანას.³⁹ სისხლის დონაცია, როგორც ქმედებაში გამოხატული, პირის შინაგანი ღირებულებების ფაქტობრივი განხორციელება, განიხილება პიროვნების თვითრეალიზაციის მნიშვნელოვან ასპექტად და ცალსახად დაცულია პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლებით.⁴⁰

2. ქმედუნაროდ ცნობილი პირების თავისუფლების ფარგლები

თავისუფალი განვითარების უფლება პიროვნულ ავტონომიურობასთან ერთად მოიცავს პირის მიერ სხვისი ზემოქმედების გარეშე, თავისი თვალთახედვით, ფიზიკური თუ გონებრივი შესაძლებლობით, თავისუფალი მოქმედების, შინაგან თუ გარეგან სამყაროსთან და საზოგადოებასთან ურთიერთობის დამყარების თავისუფლებას. ამავდროულად, უფლების ზოგიერთი ასპექტი დაცულია სხვა კონსტიტუციური უფლებებით.⁴¹ პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლება იცავს პირს, სხვის ჩაურევლად, მიიღოს მისთვის როგორც დადებითი, ასევე პოტენციურად უარყოფითი შედეგების მომტანი გადაწყვეტილება მკურნალობის მეთოდის გამოყენებასთან, მედიკამენტების და სხვა სამკურნალო საშუალებების, ექიმისა თუ სამკურნალო დაწესებულების შერჩევასთან დაკავშირებით.⁴²

„ჭკუასუსტობის“ და „სულით ავადმყოფობის“⁴³ საფუძველზე პირთა სამოქალაქო უფლებებისა და მოვალეობების იმგვარი შეზღუდვა, სადაც იგნორირებულია მათი საკუთარი სურვილი და მოქმედების თავისუფლება, ისევე, როგორც

³⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 4 თებერვლის №2/1/536 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები – ლევან ასათიანი, ირაკლი ვაჭარაძე, ლევან ბერიანიძე, ბექა ბუჩაშვილი და გოჩა გაბოძე საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის წინააღმდეგ“, II-59-60/62.

⁴⁰ იქვე, II-63.

⁴¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 8 ოქტომბრის №2/4/532,533 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ირაკლი ქემოკლიძე და დავით ხარაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-3.

⁴² იქვე, II-47.

⁴³ აღნიშნული ტერმინები საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში არ გამოიყენება 2015 წლის 1 აპრილიდან, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 8 ოქტომბრის №2/4/532,533 გადაწყვეტილების საფუძველზე განხორციელებული ცვლილებების შედეგად.

ქმედუუნაროდ ცნობილი პირის მიერ ნებისმიერ სხვა პირთან, თუნდაც წვრილმან და საყოფაცხოვრებო გარიგებაში შესვლის, ელემენტარული ნივთებისა თუ საზოგადოებრივი ტრანსპორტის ბილეთის შექენის, საცხოვრებელი ადგილის დამოუკიდებლად განსაზღვრის და ლეგალური შრომის შეუძლებლობა, მიჩნეულია ადამიანის პიროვნული ავტონომიისა და პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლებაში ჩარევად.⁴⁴ თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ თუ ქმედუუნაროდ ცნობილ პირს გამოჯანმრთელების შემდეგაც არ ეძლევა შესაძლებლობა პირდაპირ სასამართლოს მიმართოს ქმედუუნარიანობის აღდგენის მოტივით, მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნულით, საბოლოო ჯამში, იზღუდებოდა პიროვნების თავისუფალი განვითარების თავისუფლება, ასეთი ჩარევის კონსტიტუციურობა ფასდება სამართლიანის სასამართლოს უფლებით დაცული სფეროს ფარგლებში.⁴⁵

3. მარიხუანის არასამედიცინო დანიშნულებით მოხმარება

ადამიანს აქვს სრული თავისუფლება, აირჩიოს და დაკავდეს მისთვის მისაღები გასართობი აქტივობებით, რომელიც, ზოგიერთ შემთხვევაში, შესაძლებელია გამოიხატოს მარიხუანის არასამედიცინო დანიშნულებით, მათ შორის, რელაქსაციის, გართობისა თუ პოზიტიური ემოციების ჩამოყალიბების განზრახვით მოხმარებაში. გართობის თუ სიამოვნების მიღების მოტივით ადამიანის მიერ საკუთარ თავზე ზემოქმედება მისი ავტონომიურობის და თავისუფალი განვითარების უფლების შემადგენელი ნაწილია. რელაქსაციის ფორმის არჩევის თავისუფლება და აღნიშნულ კონტექსტში განხორციელებული აქტივობა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ შეფასებულია, როგორც პიროვნების პირადი ავტონომიით დაცული სფერო.⁴⁶

რელაქსაციის ნებისმიერი ასეთი მცდელობა და მსგავსი აქტის ყველა შესაძლო შემთხვევა გამოვლინებას პოულობს აქტიურ ქმედებაში, რომელიც ვერ გაუტოლდება საქმიანობას, თუმცა შეიცავს გარე სამყაროსთან, სხვა პირებთან ან საზოგადოებასთან კონტაქტში შესვლისა და აქტიურობის აშკარა ელემენტებს, შესაბამისად, შესაძლებელი იყო ასეთი მოცემულობა შეფასებულიყო არა პიროვნების განვითარების ზოგადი თავისუფლების ფუნდამენტურ ასპექტად, არამედ საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლებად. აღნიშნული დამატებით მი-

⁴⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 8 ოქტომბრის №2/4/532,533 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ირაკლი ქემოკლიძე და დავით ხარაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-7-9.

⁴⁵ იქვე, II-57-59.

⁴⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 30 ნოემბრის N1/13/732 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე გივი შანიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-12.

უთითებს, რომ ქართულ სამეცნიერო ლიტერატურაში გამოყენებული ტერმინი „საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლება“ სრულად არ შეესაბამება მის შინაარსს და მართებულია „მოქმედების საყოველთაო თავისუფლებით“ მისი სამომავლოდ ჩანაცვლება.

4. პერსონალური მონაცემების მუდმივად შენახვის შემთხვევა და გვარის არჩევის უფლება

სახელმწიფოს მიერ ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევაზე პირის პერსონალური მონაცემების მუდმივად შენახვა საკონსტიტუციო სასამართლოს მიერ მიჩნეულია პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლებაში ჩარევად,⁴⁷ თუმცა არ არის გამიჯნული ამ უფლების რომელ შინაარსობრივ კომპონენტში ექცევა ის. რადგან მხარეს აქვს მის თაობაზე სახელმწიფოს მიერ შენახული ინფორმაციის განადგურების მოთხოვნის უფლება და ის შესაძლებელია პოტენციურად შეფერხდეს „არასასურველი“ ინფორმაციის წვდომაზე მქონე საჯარო მოსამსახურე პირებთან სამსახურებრივი კონტაქტისა თუ გრძელვადიანი საქმიანი ურთიერთობების დამყარების მცდელობისას, შესაბამისად, ინფორმაციის უვადოდ შენახვა ნეგატიურად აისახება მოხელე პირებთან საქმიან ურთიერთობაში შესვლაზე, რაც შეიძლება შეფასდეს საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლებით დაცულ სფეროში ჩარევად.

საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, ადამიანის აშკარად გამოხატული სურვილი და სწრაფვა, რომ ოფიციალურ დოკუმენტებში და სახელმწიფო უწყებებთან კავშირის დამყარებისას მოხსენიებულ იქნეს სასურველი სახელითა და გვარით, პირის იდენტობის გამოხატულება და პირის ზოგადი თავისუფლების სფეროა. ამავდროულად, გვარის შეცვლის უფლების, როგორც პირადი ცხოვრების უფლებრივი კომპონენტის შეფასებისას,⁴⁸ სასამართლო ასკვნის, რომ, რადგან სახელისა და გვარის არჩევის უფლება კონსტიტუციის სხვა დებულებით არ არის დაცული, შესაძლებელია ის შეფასდეს პირის იდენტობის გამოხატულებად, საკუთარ ოჯახთან იდენტიფიცირების საშუალებად და შესაბამისად, გვარის არჩევის უფლებას მოიაზრებს საკუთარი პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლების დაცულ სფეროში.⁴⁹ იმის გათვალისწინებით, რომ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო სახელის არჩევისა და ტარების

⁴⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 9 თებერვლის N1/2/622 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ედიშერ გოდუაძე საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის წინააღმდეგ“, II-21.

⁴⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 4 აგვისტოს №2/4/570 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ნუგზარ ჯაყელი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ II-9.

⁴⁹ იქვე, II-11.

უფლებას არ მიიჩნევს რომელიმე სპეციალური უფლებით დაცულად, ხოლო გვარის ტარება შეფასებულია პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლებრივ კომპონენტად, სახელის არჩევაც პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლების დაცვის არეალში მოიაზრება.

5. საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლების კავშირი სხვა კონსტიტუციურ უფლებებთან

5.1. საქმიანობის თავისუფლების ასპექტების დაცულობა სხვა კონსტიტუციური ნორმებით

პიროვნების თავისუფალი განვითარების თავისუფლება, მათ შორის, ადამიანის სხვა უფლებების ეფექტიანად რეალიზებაში პოულობს გამოხატულებას.⁵⁰ მასთან უშუალო კავშირშია კონსტიტუციით გარანტირებული არაერთი უფლების არსებითი შემადგენელი ნაწილი, რომელიც, ამავდროულად, პიროვნების თვითრეალიზაციის წინაპირობას ქმნის, მაგ., რწმენის თავისუფლება,⁵¹ გამოხატვის თავისუფლება, განათლების უფლება და ა.შ. შესაძლებელია ისიც კი ითქვას, რომ სხვა უფლებების განხორციელების გარეშე პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლება დეკლარირებულ ხასიათს შეიძენდა.⁵² საქმიანობის საყოველთაო უფლების სხვადასხვა ასპექტი, ზემოთ ნახსენები უფლებების გარდა, დაცულია ასევე შეკრების და შემოქმედების თავისუფლებით.⁵³

არსებითი კავშირია პირადი ცხოვრების კონსტიტუციურ უფლებასა და პიროვნების თავისუფალი განვითარების – საქმიანობის საყოველთაო უფლებას შორის: ამ უკანასკნელის დანიშნულებაა, უზრუნველყოს პირადი ცხოვრების ისეთი ასპექტები, რომელიც არ არის გარანტირებული სხვა უფლებებით.⁵⁴ პირადი ცხოვრების მრავალკომპონენტიანი უფლების შინაარსის ამომწურავად ან მხოლოდ ერთ კონსტიტუციურ დებულებაში ჩამოყალიბება, ფაქტობრივად შეუძლებელი და გაუმართლებელია,⁵⁵ ვინაიდან მასთან არსობრივ კავშირშია სხვა

⁵⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2011 წლის 22 დეკემბრის №1/1/477 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-4.

⁵¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 4 ივნისის N1/1/1404 გადაწყვეტილება საქმეზე, „ნანა სეფაშვილი და ია რეხვიაშვილი საქართველოს პარლამენტის და საქართველოს იუსტიციის მინისტრის წინააღმდეგ“, II-2.

⁵² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2017 წლის 9 თებერვლის N1/2/622 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ედიშერ გოდუაძე საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის წინააღმდეგ“, II-14.

⁵³ კუბლაშვილი კ., ძირითადი უფლებები, თბილისი, 2008, 95.

⁵⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 4 აგვისტოს №2/4/570 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე ნუგზარ ჯაყელი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ II-7.

⁵⁵ იქვე, II-6.

კონსტიტუციური, მათ შორის, პიროვნების თავისუფალი განვითარების, ქორწინების ნებაყოფლობის, სახელმწიფო დაწესებულებებში მასზე არსებულ ინფორმაციის გაცნობის უფლება და ა.შ.⁵⁶ კონსტიტუციის ძველი რედაქციის მოქმედების და პრაქტიკის პირობებში, საკონსტიტუციო სასამართლო პირადი ცხოვრების უფლების დაცულ სფეროში აერთიანებდა პირის როგორც ფიზიკურ, ასევე სოციალური იდენტობის, სახელის, ინტიმური ცხოვრების, საზოგადოებასა და სხვა ადამიანებთან ურთიერთობის განვითარების უფლებების უზრუნველყოფის საკითხს,⁵⁷ თუმცა თითოეულ მათგანს ინდივიდუალური შინაარსის მქონე უფლებრივ კომპონენტად განიხილავდა,⁵⁸ რამაც კანონზომიერად მოიტანა დღევანდელი პრაქტიკა, რომლის მიხედვით, დასახელებული კომპონენტები საკუთარი პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლების ქვეშ მოიაზრება.

სასამართლომ სამედიცინო დაწესებულებებში ჯანმრთელობის შესახებ პირის მონაცემებზე წვდომის უფლების საკითხის განხილვისას არსებითად მიიჩნია, ერთი მხრივ, საკუთარი პიროვნების თავისუფალი განვითარების, ხოლო მეორე მხრივ, ინფორმაციის მიღებისა და გავრცელების უფლებით დაცული სფეროების ფარგლებისა და ურთიერთმიმართების შეფასება. სასამართლომ დაასკვნა, ფსიქიკური ჯანმრთელობის პრობლემის მქონე პაციენტსა და სამედიცინო დაწესებულებას შორის ჯანმრთელობის მდგომარეობის, არსებული დიაგნოზის, მიღებული სამედიცინო მომსახურების ქრონოლოგიის თუ სხვა სპეციფიკური ინფორმაციის გაცვლა, არ ექცევა გამოხატვის თავისუფლების და ინფორმაციის გავრცელების უფლებაში და დაცულია პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლებით.⁵⁹

ნიშანდობლივია, რომ მსჯავრდებულის მიერ ხანგრძლივი პაემნით სარგებლობის აკრძალვა და აღნიშნულით, ოჯახური კავშირის შენარჩუნების შეფერხება, შეფასებულ იქნა პირადი და ოჯახური ცხოვრების კონსტიტუციური უფლებით დაცული სფეროს ფარგლებში.⁶⁰

⁵⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2008 წლის 19 დეკემბრის N1/7/454 განჩინება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქე ლევან სირბილაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-1.

⁵⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2009 წლის 10 ივნისის N1/2/458 განჩინება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები – დავით სართანია და ალექსანდრე მაჭარაშვილი საქართველოს პარლამენტისა და საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს წინააღმდეგ“, II-5.

⁵⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 26 დეკემბრის №1/3/407 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს მოქალაქე ეკატერინე ლომთათიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-4.

⁵⁹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 8 ოქტომბრის №2/4/532,533 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები ირაკლი ქემოკლიძე და დავით ხარაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-157, 161, 166-167.

⁶⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2019 წლის 28 მაისის N2/1/704 გადაწყვეტილება საქმეზე, „გიორგი ქართველიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-13.

5.2. საადვოკატო საქმიანობასთან დაკავშირებული ცალკეული კომპონენტები

საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლება, თავისი სპეციფიკიდან გამომდინარე, მჭიდროდაა დაკავშირებული საქართველოს კონსტიტუციით გარანტირებულ მენარმეობისა და ეკონომიკურ თავისუფლებასთან, უფრო მეტიც, საქმიანობის თავისუფლება მენარმეობისა და ეკონომიკური თავისუფლების საწყის ნერტილადაც კი შეიძლება შეფასდეს გარიგების თავისუფლებისა და პერსონალური ავტონომიის როლის გათვალისწინებით.⁶¹ აღნიშნულიდან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია საკონსტიტუციო სასამართლოს პოზიცია საადვოკატო საქმიანობასთან დაკავშირებით. მიუხედავად იმისა, რომ საადვოკატო საქმიანობა და შესაბამისად, ადვოკატი, უტოლდება თავისუფალი პროფესიის სუბიექტს და იღებს გარკვეული სახის ანაზღაურებას განეული მომსახურების ფარგლებში, საადვოკატო საქმიანობა მისი დანიშნულების, მართლმსაჯულების სისტემაში საჯარო ინტერესებით განპირობებული როლისა და ადგილის გათვალისწინებით, სამენარმეო საქმიანობად არ შეფასდა.⁶² ანალოგიური მიდგომა იქნა გამოყენებული საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციის მიმართაც.⁶³

საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციის სავალდებულო წევრობიდან გამომდინარე, ისეთი შეზღუდვა, როგორცაა, ადვოკატის მიერ საკუთარი ასოციაციის დაარსების, მისი საქმიანობის სტრატეგიის შემუშავების და შესაბამისი დაფინანსების მოპოვებისა და განკარგვის შეუძლებლობა, საკონსტიტუციო სასამართლოს პოზიციით, არ ექცევა პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლებაში და დაცულია მენარმეობის თავისუფლებით.⁶⁴ ამავდროულად, ადვოკატთა ასოციაციის სავალდებულო წევრობის გამო შესაძლო „შეფერხებითი“ საადვოკატო საქმიანობის პროცესი და საკუთარი შეხედულებისამებრ ალტერნატიული ასოციაციის წევრობის არჩევანის შეუძლებლობა, მიჩნეულია არა პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლების, არამედ ადვოკატის უფლებების შეუფერხებელი განხორციელების უზრუნველყოფის ფარგლებში შესაფასებელ საკითხად.⁶⁵

აღნიშნულთან დაკავშირებით, სამართლებრივი თვალსაზრისით, საინტერესო იქნებოდა საკონსტიტუციო სასამართლოს მკაფიო განმარტება, ასოციაცია-

⁶¹ კუბლაშვილი კ., ძირითადი უფლებები, თბილისი, 2008, 99.

⁶² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2022 წლის 04 ნოემბრის N1/6/1424, 1490 გადაწყვეტილება საქმეზე, „ლაშა ჯანიბეგაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-17-22.

⁶³ იქვე, II-25/27.

⁶⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 12 ნოემბრის N1/10/1490 საოქმო ჩანაწერი საქმეზე, „ლაშა ჯანიბეგაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-12.

⁶⁵ იქვე, II-13.

ში ადვოკატის სავალდებულო წევრობის გარეშე საადვოკატო საქმიანობის შეუძლებლობა დაცულია საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლებით, თუ რომელიმე სხვა კონსტიტუციური უფლებით. ნიშანდობლივია, რომ საქართველოს კონსტიტუციით უზრუნველყოფილია გაერთიანების თავისუფლება, რომელიც, როგორც წესი, ასევე გულისხმობს პირთა უფლებას, არ გახდნენ გარკვეული გაერთიანებების წევრები, რის გამოც აღნიშნული კონსტიტუციური ნორმის დაცვის მიღმა რჩება პროფესიული ნიშნით ადვოკატთა თუ ექიმთა ასოციაციებში გაერთიანების ვალდებულება, რაც ვერ დარჩება საკონსტიტუციოსამართლებრივი დაცვის მიღმა და ის უნდა მოექცეს კიდევ საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლების ფარგლებში.⁶⁶

V. დასკვნა

ნებისმიერი აქტივობა და ქმედება, რომელიც თუნდაც კონსტიტუციური წინაპირობების გამო ვერ მოექცევა სპეციალური უფლებით დაცულ სფეროში, ადგილს იკავებს სწორედ საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლების დაცვის არეალში. ის გარემოება, რომ აღნიშნული თავისუფლება არ არის არც მხოლოდ ადამიანთან და არც მის მოქალაქეობრივ თუ სხვა კუთვნილებასთან დაკავშირებული, კონსტიტუციურ უფლებას საყოველთაო ხასიათს სძენს.

ქართულ ლიტერატურაში უფლების შინაარსი გადმოცემულია „საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლებით“, რის გამოყენებასაც სამართალწარმოებაში ფაქტობრივად გვერდს უვლის საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო. სასურველია, ევროპულ სამართლებრივ სივრცეში მიღებული ტერმინის – „მოქმედების საყოველთაო თავისუფლების“ დამკვიდრება.

კონსტიტუცია მუდმივად განვითარებადი ცოცხალი ორგანიზმია და თანამედროვე საერთაშორისო სამართალიც ადამიანის უფლებათა მზლუდავი დებულებების ვინროდ განმარტების და ყოველგვარი ეჭვის თავისუფლების სასარგებლოდ გადაწყვეტის – *in dubio pro libertate* – პრინციპს ეფუძნება, შესაბამისად, წინ იწვევს პიროვნების ინდივიდუალიზმი და თავისუფალი განვითარების უნარი,⁶⁷ თუმცა საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკის ანალიზი მიუთითებს, რომ საქართველოს სინამდვილეში არ არის საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლების შემადგენელი მკაფიო და მრავალრიცხოვანი კომპონენტები გამოკვეთილი. აღნიშნულს ძირითადად განაპირობებს არც თუ მრავალფეროვანი სასამართლო პრაქტიკა და ზედმეტი სიფრთხილაც კი. მიუხედავად იმისა, რომ სისხლის და

⁶⁶ კუბლაშვილი კ., ძირითადი უფლებები, თბილისი, 2008, 100.

⁶⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2018 წლის 30 ივლისის N1/3/1282 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს მოქალაქეები – ზურაბ ჯაფარიძე და ვახტანგ მეგრელიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-40

მისი კომპონენტების დონაცია, მარიხუანის ექიმის დანიშნულების გარეშე მოხმარება, გვარის არჩევა თუ ქმედუუნაროდ ცნობილი პირების მოქმედების თავისუფლება ცალსახად ექცევა პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლების სფეროში, საყურადღებოა, რომ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო არ აკონკრეტებს უშუალოდ საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლების შემადგენელ კომპონენტებს და საკითხს აფასებს პიროვნების თავისუფალი განვითარების კონსტიტუციური უფლების მხოლოდ ერთიან კონტექსტში.

საკონსტიტუციო სასამართლო, ერთი მხრივ, ცალსახად ადგენს, რომ პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლება უზოგადესი, მრავალი განსხვავებული ასპექტით მოცული უფლებაა,⁶⁸ თუმცა, მეორე მხრივ, ცდილობს საქმიანობასთან ორგანულად დაკავშირებული კომპონენტებიც კი განიხილოს კონსტიტუციით გარანტირებული, სხვადასხვა სპეციალური დებულების შინაარსის ქვეშ და ამ თვალსაზრისით, არ ერიდება სხვა უფლებათა დაცული სფეროს ფართოდ განმარტებას; ასეთი მიდგომა არ იკვეთება „უზოგადესად“ აღიარებულ პიროვნების თავისუფალი განვითარების უფლებასთან მიმართებით, რაც უფრო რაციონალური იქნებოდა. აღნიშნულზე მეტყველებს ასევე ნაშრომში განხილული რამდენიმე საკითხი, მათ შორის, საჯარო სამსახურში მოხელედ მიღების შეზღუდვის შემთხვევის, საადვოკატო საქმიანობის ასოციაციაში სავალდებულო წევრობის გარეშე განხორციელების შეუძლებლობის, მარიხუანის მოხმარებით რელაქსაციის მცდელობისა და მსგავსი აქტივით გარე სამყაროსთან კონტაქტში შესვლის შემთხვევის უშუალოდ საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლების დაცული სფეროს მიღმა დატოვება.

და ბოლოს, მიუხედავად იმისა, რომ საკუთარი პიროვნების თავისუფალი განვითარების კონსტიტუციური უფლების შემადგენელი კომპონენტები და ნიშნები მეტნაკლებად გამოკვეთილია საკონსტიტუციო სამართალწარმოების ფარგლებში და გარკვეულ შემთხვევებში მკაფიოდ არის გამოიჯნული სხვა კონსტიტუციური უფლებებით დაცული სფეროსგან, გამონვევები არსებობს უშუალოდ საქმიანობის საყოველთაო თავისუფლების დაცული სფეროს, მისი კომპონენტების კონკრეტიკის, განჭვრეტადობისა და იდენტიფიცირების საკითხთან მიმართებით, რაც გათვალისწინებულ და გამოსწორებულ უნდა იქნეს სამომავლოდ განსავითარებელი პრაქტიკის ფარგლებში.

---

⁶⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 12 ნოემბრის N1/10/1490 საოქმო ჩანაწერი საქმეზე, „ლაშა ჯანიბეგაშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-11.